

2020

HET
KAN
DECENNIUMDOELEN

**HOOG TIJD
OM DE KANSEN
TE KEREN**
LESSEN UIT DE CORONACRISIS

partners

SAMENLEVINGOPBOUW

steunpunt mens
en samenleving

MINDERHEDEN
FORUM

COLOFON

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:
Decenniumdoelen, Huidevetterstraat 165, 1000 Brussel
www.decenniumdoelen.be
Brussel, juni, 2020

Het coronavirus veroorzaakte niet alleen een pandemie, maar stelt ook onze manier van leven in vraag. Hoe leven wij samen? Hoe zorgen wij voor elkaar? Hoeveel solidariteit en respect is er? Het toont bovendien scherp hoe ongelijk mensen zijn, hoe onze samenleving armoede en ongelijkheid in stand houdt en teert op deze ongelijkheid. Iedereen die in onzekerheid en in armoede moet overleven springt er door de coronamaatregelen meer dan ooit uit.

Tegelijkertijd heerst er een veelsoortige blindheid. Blindheid voor kinderen en jongeren, zeker jongeren in gezinnen in of nabij armoede. Blindheid voor de schoolse achterstand. Wie ziet de gezinnen die opgesloten zijn in te kleine woningen en de mensen zonder tuin? Ook de mensen zonder werk die géén werkloosheidsvergoeding ontvangen worden niet gezien, en als zij die niet in een sportclub zitten ... Blindheid voor de sociale en welzijnsgevolgen *tout court*.

Zowel het **Planbureau**¹ (“sommige groepen zijn bijzonder kwetsbaar: de 16-49-jarigen, personen met een laag inkomen, zij die alleen wonen, arbeidsongeschikt of werkloos zijn”) als de **Nationale Bank België**² (“ongeveer 1 gezin op 8 is uiterst kwetsbaar voor de Covid-19-crisis, met een inkomensverlies van ten minste 10 % en slechts een kleine spaarbuffer”) waarschuwen voor de negatieve gevolgen voor een groot deel van de bevolking.

Wetenschappelijke surveys van **COVIVAT** tonen dat corona mensen in of nabij armoede verder en dieper in armoede geduwd heeft: naast isolatie en vereenzaming is er de beperktere toegang tot voedsel, steun, oplaadpunten voor budgetmeters, openbaar vervoer, ... en hogere kosten omwille van thuis zitten. Het middenveld en vele gemeenten trachten deze groepen binnen hun mogelijkheden te helpen. De grote OCMW's worden overstelpt met vragen voor aanvullende steun.³ Ook de aanvragen voor leeflonen stijgen fors⁴. Het middenveld is dag in dag uit bezig de nood te lenigen. Armoedeorganisaties, CAW's, samenlevingsopbouw, sociale huisvestingsmaatschappijen, ... organiseren met man en macht en maskers hulp, opvang en steun.

Velen met een **onzeker statuut** (flex-jobbers, freelancers, jobstudenten, schijnzelfstandigen, interimarbeiders, platformwerkers, ...) worden grotendeels aan hun lot overgelaten. Zij onderhouden onze samenleving, maar steun krijgen ze enkel van voedselbanken en het OCMW. Zij kunnen immers geen beroep doen op tijdelijke werkloosheid. Corona leert ons dat dergelijke statuten in tijden van crisis mensen in diepe armoede sturen.

1 Federaal Planbureau. Perscommuniqué. 29 april 2020. Covid-19 en welzijn: wie zijn de kwetsbare groepen?

2 Nationale Bank België. Perscommuniqué. Maandelijkse consumentenenquête – april 2020. Ineenstorting van het consumentenvertrouwen in April.

3 “Meer vragen om hulp bij OCMW's en voedselbanken: eerste resultaten van een grootschalige bevraging”. Marjolijn De Wilde, Karen Hermans en Bea Cantillon (Centrum voor Sociaal Beleid – UA). COVIVAT - Corona Onderzoeksconsortium Voor InkomensVerdeling en sociAle effecten

4 De Standaard, woensdag 13 mei 2020. Corona-armoede slaat toe in steden. <https://www.standaard.be/krant/publicatie/20200513/ds/dn/alg/optimized>

Tijdens de coronacrisis is er veel respect voor allerlei jobs die financieel minder gewaardeerd zijn: van verpleegkundigen tot vuilnisophalers, van pakjesbezorgers tot landbouwers. Ook zij doen onze samenleving draaien, maar hebben meer nodig dan enkel applaus.

De Federale en Vlaamse Overheid hebben een reeks maatregelen genomen. Het onmiddellijk toepassen van het systeem van tijdelijke, economische werkloosheid, het optrekken tot 70% van de werkloosheidsvergoeding en het opschorten van de degressiviteit, het sociaal energiefonds versterken, ... zijn de juiste maatregelen. Maar, tijdelijke werkloosheid kan effectieve werkloosheid worden voor velen. VOKA verwacht dat 1 op 5 bedrijven medewerkers zal ontslaan⁵. De kans om onmiddellijk terug aan de slag te kunnen gaan, is dus onzeker.

STRUCTURELE MANKEMENTEN NU WEGWERKEN

Corona vergroot m.a.w. de bestaande structurele ongelijkheidsmechanismen in onze welvaartstaat. De blijvende schade van de coronacrisis is voor mensen in of nabij armoede immens. En toch gaat slechts een klein deel van de extra uitgaven naar mensen die al in of nabij armoede leefden, en naar mensen die door de coronacrisis in armoede gevallen zijn. De maatregelen hebben maar een deel van de bevolking enige zekerheid gegeven.

Wat er komt na corona is onduidelijk. De klimaatcrisis is die andere crisis met mogelijk (zeker?) zware gevolgen voor iedereen en in het bijzonder voor mensen in of nabij armoede. Deze en andere crisissen kunnen we niet aangaan zonder de structurele mankementen tegelijkertijd weggewerkt te hebben. Elke strijd wordt dan immers een slagveld waar de zwaksten eerst zullen vallen. Ongelijkheden kunnen enkel groter worden, armoede dieper, wanhoop groter, ...

Corona zet scherp op onze mankementen, maar maakt onze samenleving niet anders. Enkel door iedereen de mogelijkheden te geven om waardig te leven - ook als het voor iedereen moeilijk gaat - kunnen we de komende uitdagingen aan. Maar dat komt niet vanzelf. Daarom lanceert DECENNIUMDOELEN 20 werken om iedereen mee te nemen.

5 Voka: 'Eén op de vijf bedrijven verwacht ontslagen'. https://www.standaard.be/cnt/dmf20200422_04930643

EEN OVERHEID DIE MENSEN ACHTERLAAT ... HOE KAN DAT NU?

20 HERKANSINGEN VOOR DE OVERHEID OM VOORTAAN IEDEREEN MEE TE NEMEN

ELK GEZIN EEN WAARDIG INKOMEN, KAN DAT?

OCMW's worden tijdens de crisis geconfronteerd met vragen voor steun van mensen die vroeger geen beroep deden op hun diensten. Dat is een signaal dat aanvullende steun voor mensen met een laag inkomen noodzakelijk is en niet kan overgelaten worden aan lokale besturen.

Corona heeft meer mensen in totale financiële onzekerheid gebracht. Vele mensen zijn in armoede geduwd. En wie al arm was, werd gewoonweg armer. Diepe onzekerheid over overleven heerst.

Nochtans is elke relance gebaat bij financiële zekerheid van allen. Deze les komt uit de vorige economische crisis⁶. Een beleid dat iedereen meeneemt is een eerste werk.

1. Het KAN: "Corona-steunmaatregelen voor werklozen verderzetten"

De coronamaatregelen, de verhoging van de uitkering tot 70% voor tijdelijke werkloosheid en het stopzetten van de degressiviteit van de uitkering, kunnen niet anders dan verdergezet worden. Dit zorgt dan ook voor de komende maanden voor een minimale financiële zekerheid bij deze gezinnen.

2. Het KAN: "Sociale zekerheid voor àlle statuten"

Het debat over flexi-jobs, interim- en dag-contracten moet terug opengegooid worden. Alle werkvormen moeten kunnen rekenen op een degelijke sociale zekerheid. Dit wordt een van de grote uitdagingen voor het sociaal overleg. Ook het systeem van freelance of andere zogenaamde zelfstandige statuten moeten herbekeken worden. Deze systemen moeten gekoppeld kunnen worden aan sociale zekerheid met al zijn rechten en plichten. Dit alles vraagt een ernstig debat over de toekomstige rol van onze sociale zekerheid, die vandaag meer dan ooit haar belang getoond heeft. De financiering ervan is bovendien cruciaal en moet verzekerd worden.

3. Het KAN: "Hogere sociale minima"

Corona duwt mensen in armoede. Voedselbanken moeten alle zeilen bijzetten. Een bredere financiële steun is essentieel. Hogere sociale minima zijn een minimumeis. Een stapsgewijze verhoging, gebudgetteerd en vastgelegd, van alle sociale minima tot aan de armoedegrens is noodzakelijk.

⁶ "In 2010 schreef de Britse schrijver John Lanchester al eens de profetische woorden: 'O strangest of all strangenesses: the deep longing for the whole world to be more like Belgium.' Dat was omdat België zo ongemeen goed standhield tijdens de financiële crisis." https://www.standaard.be/cnt/dmf20200420_04928576

4. Het KAN: “Minimumloon verhogen”

Uit de coronacrisis leren we tevens dat mensen met een laag inkomen, o.a. deze met een minimumloon het bijzonder moeilijk hebben. Een financiële buffer kunnen ze met hun loon niet aanleggen. Een verhoging van het minimumloon moet dan ook op de agenda staan.

5. Het KAN: “Steunfonds voor extra aanvragen via het OCMW oprichten”

Zowel Federaal als Vlaanderen moeten dringend een steunfonds oprichten om OCMW's te ondersteunen bij deze extra steunaanvragen. Deze extra steun aan OCMW's kan ook de ongelijke behandeling van mensen naargelang hun woonplaats helpen wegwerken, zeker wanneer ook het gebruik van REMI wordt ondersteund (referentiebudget voor menswaardig inkomen – online tool)⁷. Bovendien moet maximaal ingezet worden op het realiseren van de toegang tot alle sociale grondrechten en op het aanpakken van onderbescherming.

6. Het KAN: “Kinderbijslag beter afstemmen”

Gezinnen in of nabij armoede, zeker alleenstaande ouders krijgen het bijzonder moeilijk in deze tijden. Vlaanderen kan werk maken van een meer effectieve kinderbijslagregeling. De sociale toeslagen binnen het Groeipakket moeten een sterkere impact op kinderarmoede teweegbrengen. Het toekennen van een sociale toeslag kan sneller dan vandaag en moet dus gezinnen onmiddellijk uit de nood kunnen helpen. Ten gronde stellen we een spreiding van de sociale toeslag voor: van twee inkomensschijven gaan we naar minimaal vijf inkomensschijven. Zo wordt de sprong van de ene naar de andere kleiner. We geven aan de laagste inkomensschijven hogere toelagen.

ELK GEZIN EEN BETAALBARE EN GOEDE WONING, KAN DAT?

Door de quarantaine wordt pas duidelijk hoe belangrijk een goede woning en een groene woonomgeving is. Te kleine en te oncomfortabele woningen in een doodse, stenen omgeving zijn een realiteit voor velen. Te hoge huurprijzen in vergelijking met de kwaliteit is schering en inslag op de private huurmarkt. Huurders hebben het bijzonder moeilijk in deze tijden. Dat constateren ook armoede-experten⁸. Besparingen op welzijnscentra zorgen bovendien dat dak- of thuislozen, of mensen die dakloos dreigen te worden, ... in de kou blijven staan.

7. Het KAN: “Extra sociale woningen”

Meer sociale woningen is een oude eis, die meer dan ooit moet herhaald worden. Ongeveer 250.000 gezinnen zijn potentieel sociale huurder, 150.000 ervan staan op de wachtlijst. Dit zijn schrijnende cijfers. Vlaanderen moet hiervan een topprioriteit maken in haar investeringsstrategie. Er moeten minimaal 7.500 sociale woningen per jaar bij komen. Voor de realisatie ervan kijken we onder meer naar het voormalige grond- en pandenbeleid van 2009 dat een verplichting voorzag van 20% sociale of bescheiden woningen per privaat bouwproject.

7 <https://www.cebud.be/remi>

8 Wim Van Lancker, Het corona vangnet rafelt, De Standaard, 13 mei 2020. <https://www.standaard.be/krant/publicatie/20200513/ds/dn/alg/optimized>

8. Het KAN: “Meer slagkracht voor sociale verhuurkantoren”

De private huurmarkt is het grote zorgenkind. Slechte woningen, uithuiszettingen, te dure woningen. Onzekerheid troef vooral voor gezinnen met een laag of onstabiel inkomen, voor mensen die dreigen dakloos te worden of het zijn, voor nieuwkomers die geen antwoord vinden op de private huurmarkt, voor mensen op de dool, ... Het systeem van sociale verhuurkantoren is een goed antwoord op heel wat van deze uitdagingen: een versterking van het systeem dringt zich daarom meer dan ooit op. Er moeten minstens 2.500 woningen per jaar bijkomen.

9. Het KAN: “Private huurmarkt versterken”

We pleiten daarnaast voor een huurpremie voor alle huurders met een laag inkomen die op de wachtlijst voor een sociale woning staan. Een sterkere private huurmarkt is mogelijk door het verplicht maken van een conformiteitsattest en door een uitgebreider centraal huurwaarborgfonds.

10. Het KAN: “Meer noodwoningen en gepaste opvang”

De verplichte quarantaine zet de noodzaak van een ‘dak boven het hoofd’ centraal. ‘Housing first’ is een ideale oplossing voor dak- en thuislozen, omdat het vinden van oplossingen voor mensen die te maken krijgen met complexe problemen vaak start met een dak boven hun hoofd⁹. Maar dat vergt tijd. Op korte termijn moeten er dus meer noodwoningen en huisvesting komen voor mensen die nu geen dak boven hun hoofd hebben. Er is tevens nood aan gepaste opvang voor (minderjarige) asielzoekers en mensen zonder wettig verblijf.

11. Het KAN: “Energiefactuur herzien”

Een belangrijk deel van de woonkosten gaat naar verwarming en licht. De energiefactuur is niet enkel zwaar om dragen, ze is ook bezwaard met heel wat kosten die op zich niets te maken hebben met energie. Vlaanderen heeft in vergelijking met de andere regio’s een te hoge energie-factuur voor de gewone gebruiker. Heffingen plus openbare dienstverplichtingen zijn de grote slokop in onze energiefactuur. We pleiten daarom om de niet net-gebonden tariefcomponenten uit de factuur te halen en via de algemene middelen te financieren. Dit zorgt voor een lagere energiefactuur en een betere herverdeling van de lasten via de belastingen. Bovendien moeten de sociale tarieven voor water en energie opengesteld worden voor iedereen die moet leven van een inkomen onder de armoedegrens.

BETAALBARE EN KWALITEITSVOLLE ZORG VOOR IEDEREEN, KAN DAT?

.....

De coronapandemie toont hoe belangrijk een goed gezondheidszorgsysteem is. Naast een efficiënt en zorgvuldig werkend systeem is er ook nood aan een betere financiële bescherming van de gebruiker, meer bepaald voor de meest kwetsbare groepen die dreigen uit het zicht en de zorg van onze gezondheidszorg te geraken.

12. Het KAN: “Investeren in een sterke solidaire verplichte ziekteverzekering”

De gevolgen van de coronapandemie tonen de belangrijkheid van een sterke solidaire verplichte ziekteverzekering die een brede bescherming voor allen biedt. Het is noodzakelijk om hierin te blijven investeren aangezien dit de enige manier is om gezondheidszorg financieel toegankelijk te maken en/of te houden voor iedereen.

⁹ <http://www.housingfirstbelgium.be/paginas/hfb/>

13. Het KAN: “Bijkomende lage drempel in de maximumfactuur”

De MAF (de maximumfactuur) is een extra beschermingsmaatregel die naargelang ieders gezinsinkomen de medische kosten (remgelden) in de gezondheidszorg beperkt. Als de medische kosten van een gezin in de loop van het jaar een bepaalde grens bereiken, worden de kosten die vanaf dat punt gemaakt worden, terugbetaald. Het maximale remgeld voor deze prestaties ligt dus vast. Het laagste plafond waarboven de kosten worden terugbetaald, bedraagt vandaag 468 euro. Voor bepaalde gezinnen is dat al een hoog bedrag. We stellen een verlaagd plafondbedrag voor de sociale MAF voor van 250 euro. Daarnaast vragen wij een bredere denkoefening, over een nog meer uitgebreide dekking van de verplichte ziekteverzekering voor mensen met ernstige dan wel chronische gezondheidsproblemen.¹⁰

14. Het KAN: “Derde-betalersregeling verruimen”

Om de financiële toegankelijkheid tot gezondheidszorg van de meest kwetsbaren te verbeteren, moet er werk gemaakt worden van een verruiming van de derde-betalersregeling bij huisartsen, specialisten en tandartsen. Eveneens van het opstarten van nieuwe wijkgezondheidscentra, met een ruimere wettelijke basis en een financiering die zo goed mogelijk afgestemd is op de zorgnoden van de patiënten. Er dient bovendien gewaakt te worden dat de geneesmiddelen met een toegevoegde waarde en die beantwoorden aan de nood, toegankelijk en beschikbaar blijven voor iedereen.

15. Het KAN: “Geestelijke gezondheidszorg laagdrempelig en betaalbaar maken”

Corona toont ook eens te meer het belang van de geestelijke gezondheidszorg aan. Heel wat kinderen, jongeren en gezinnen staan onder zware druk door de quarantainemaatregelen en de financiële zorgen. We pleiten voor een laagdrempelige en betaalbare eerstelijnspsychologische zorg geïntegreerd binnen een sterke eerstelijnsgezondheidszorg.

SOLIDAIRE BIJDAGEN DIE IEDEREEN MEENEMEN, KAN DAT?

.....

De relance van de economie zal ook gepaard moeten gaan met een structureel herdenken van de financiering van het beleid en de verschillende maatregelen, zowel om de nodige middelen te garanderen als de solidariteit te vrijwaren.

16. Het KAN: “Vermogens(winst)belasting invoeren”

Het aanslepend debat over een vermogens(winst)belasting moet nu eindelijk ook beslecht worden. De crisis heeft de nood van een sterke overheid en sociale zekerheid aangetoond: alle inkomens en vermogens moeten naar draagkracht daartoe bijdragen. Daarnaast is het sluiten van alle fiscale achterpoorten en schijnpoorten meer dan noodzakelijk. Solidariteit vraagt immers concrete daden van iedereen.

17. Het KAN: “Sociale correcties op bestaande fiscaliteit”

Ook binnen de bestaande fiscale constructies en maatregelen kunnen meer middelen worden gehaald door sociale, maar ook breed gedragen correcties. In Vlaanderen kan de Vlaamse fiscale bevoegdheid zich eindelijk vertalen in progressieve Vlaamse opcentiemen, aangevuld met correcties in de successie- en schenkingsrechten door het sluiten van de talloze achterpoorten en progressiviteit in de registratierechten. Federaal kunnen, naast een correcte inning van minimale vennootschapsbelastingen, de afschaffing van de aftrek voor de tweede woning en voordelen voor salariswagens al veel ruimte creëren.

¹⁰ https://www.komafmetarmoede.be/wp-content/uploads/2020/02/Dossier_versterkdemaf.pdf

18. Het KAN: “Iedereen volgens inkomen en vermogen bijdragen”

Wanneer bijkomende middelen noodzakelijk blijken, kan een solidariteitsbijdrage een optie zijn, waarbij ondernemingen en particulieren volgens inkomen en vermogen bijdragen. Een vrijstelling voor de laagste inkomens is nodig. Dergelijke solidaire bijdragen zijn in het verleden ook al nuttig geweest. Deze structurele solidariteitsbijdrage dient om de bijkomende kosten, en vooral de negatieve langetermijngevolgen, weg te werken.

NIEMAND ACHTERLATEN, KAN DAT?

.....

De coronapandemie toont hoe fragiel, maar tegelijkertijd ook hoe belangrijk, de democratische en grondwettelijke rechten zijn. Vooral kwetsbare groepen (asielzoekers, arbeidsmigranten, mensen zonder wettig verblijf en woonwageneigenaren) hebben nood aan de uitrol en de versterking van deze rechten. Etnische profilering, beperking van sociale rechten, onthouden van noodzakelijke zorg, ... zijn voor hen dagelijkse kost. Discriminatie en racisme leiden bijgevolg tot armoede, ze sluiten mensen uit, duwen mensen in dakloosheid, ontnemen mensen kansen en mogelijkheden.

19. Het KAN: “Interfederaal actieplan tegen racisme”

Een interfederaal actieplan tegen racisme moet uitgerold worden. Hierin moet de overheid regelgevende kaders voorzien voor overheidsinspecties om systematisch praktijktesten uit te voeren in de strijd tegen discriminatie op de arbeids- en woonmarkt.

20. Het KAN: “Pandemieplan voor de toekomst!”

In een toekomstige pandemieaanpak moet armoedebestrijding één van de basisprioriteiten zijn. Corona toont hoe een pandemie een veelsoortige blindheid voor mensen in of nabij armoede, voor kinderen en jongeren, voor mensen zonder tuin, voor mensen zonder werkloosheidsvergoeding, ... versterkt.

Een pandemieplan met de nodige middelen, dat ook bijzondere aandacht heeft voor mensen in of nabij armoede, voor alle kwetsbare groepen, moet de kwalijke gevolgen van een eventuele crisis in de toekomst voor hen zoveel mogelijk voorkomen en tegelijkertijd vermijden dat nog meer mensen in armoede, isolement, wanhoop en psychisch lijden terechtkomen. Een snelle armoedetoets is hiervoor een minimale voorzorgsmaatregel.

CONTACT

.....

Anne Van Lancker,
Voorzitter Decenniumdoelen

Michel Debruyne,
Coördinator Decenniumdoelen

info@decenniumdoelen.be

MEER INFORMATIE

.....

www.komafmetarmoede.be

HET
KAN
DECENNIUMDOELEN